

MEMO

Onderwerp **Vertrouwen in de toekomst – uiteraard met geo-informatie!**
Aan **Programmaraad**
Van **Paul Padding en Leen van Doorn**
Datum **13 november 2017**
Status **definitief**

Vertrouwen in de toekomst – uiteraard met geo-informatie!

Hoe geo-informatie helpt om maatschappelijke vraagstukken uit het regeerakkoord op te lossen.

Inleiding

Het nieuwe kabinet heeft in het regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst' aangegeven op welke maatschappelijke vraagstukken zij de komende regeerperiode focust en hoe deze vraagstukken het beste kunnen worden aangepakt. Deze nieuwe kijk op uitdagingen en ambities heeft ook invloed op de ontwikkeling van de publieke geo-informatievoorziening. Een aantal leden van de programmaraad Geonovum heeft het regeerakkoord geanalyseerd en vertaald naar mogelijke acties. We zien kansen om effectief en zichtbaar bij te dragen aan het realiseren van belangrijke doelen uit het regeerakkoord.

Het regeerakkoord vanuit geo-informatieperspectief bekeken

Wat opvalt aan het regeerakkoord is dat het een grote hoeveelheid min of meer concrete maatregelen bevat. Het straalt uit dat dit kabinet de mouwen op wil stropen en de hand aan de ploeg slaan om problemen aan te pakken. Het kabinet heeft op een aantal terreinen ambitieuze doelstellingen, zoals het veiligheids- en klimaatbeleid. Voor de uitvoering van het kabinetsbeleid vertrouwt men veelvuldig op nog te maken afspraken tussen partners buiten de centrale overheid, en wordt ruimte geboden aan betrokkenheid van burgers. Men heeft hoge verwachtingen van de inzet van slimme technologie, bijvoorbeeld op het gebied van mobiliteit. Voor deze agenda van het kabinet is extra geld beschikbaar. Stond de voorgaande regeringsperiode vooral in het teken van bezuinigingen en de aanpak van de economische crisis, nu is er ruimte voor investeringen.

Kijken we vanuit geo-informatie perspectief naar het regeerakkoord dan zien we de volgende vraagstukken waarbij geo-informatie onontbeerlijk is.

- **Nederland duurzaam maken**

Het kabinet heeft de ambitie dat Nederland in Europa voorop gaat lopen in de verduurzaming van de samenleving. Een nationaal klimaat- en energieakkoord geeft daarvoor het kader. Op tal van beleidsterreinen worden maatregelen genomen die aan dat doel moeten bijdragen: in de gebouwde omgeving, industrie, mobiliteit, natuurlijke omgeving en voedselvoorziening. Geo-informatie is bij uitstek geschikt om de energietransitie te faciliteren, of het nu gaat om de keuzen voor de verduurzaming van ruim 7 miljoen woningen, de potentie en beperkingen van de ruimte op land en op zee voor duurzame energieproductie of de uitdagingen voor de energienetten.

- **Beschermen van de leefomgeving**

Het kabinet geeft aan de leefomgeving te willen beschermen, door ruimte te willen behouden voor natuur, wonen, werk en recreatie, en door het waterrobuust inrichten van Nederland. Dat alles heeft een nauwe relatie met de verduurzaming van Nederland. De trajecten van Omgevingswet en Deltaprogramma worden voortgezet. Geo-informatie wordt reeds lang ingezet in het domein van de leefomgeving en biedt het geëigende instrumentarium om alle thema's die spelen in de fysieke leefomgeving te verbinden en in

samenhang te benaderen. Dit speelt des te sterker nu meerdere departementen betrokken zijn bij de Omgevingswet.

- **Herstel en perspectief voor Groningen**

Het regeerakkoord stelt dat de impact van de aardbevingen in Groningen enorm is en dat veiligheid voorop staat. Dat gebeurt door verlaging van de aardgaswinning – door een lagere behoefte – en door te werken aan preventie, herstel en perspectief boven de grond. Geo-informatie kan worden benut om een regionaal informatieknooppunt of informatiehuis te ontwikkelen waar alle relevante gegevens over boven- en ondergrond bij elkaar worden gebracht.

- **Goede zorg voor iedereen op de juiste plek op het juiste moment**

De door het vorige kabinet ingezette decentralisatie van de zorg wordt voortgezet. Nieuwe hervormingen zijn niet nodig, wel verbeteringen. Geo-informatie kan helpen om de zorgvraag in kaart te brengen en maatregelen te nemen waar dat nodig is. Denk aan het benutten van persoonsgegevens bij het CBS om gemeenten in staat te stellen proactief beleid te ontwikkelen, bijvoorbeeld ten aanzien van eenzaamheid. Er liggen ook kansen voor het ondersteunen van een wijkgerichte aanpak om woningen en leefomgeving te verduurzamen en tegelijk levensloopbestendig te maken.

- **Werken aan een vrije, veilige en rechtvaardige samenleving**

Het borgen van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid is een kerntaak van de overheid en vergt extra aandacht: digitale veiligheid is een belangrijk thema in het regeerakkoord. Zo wordt een cybersecurity-agenda opgesteld met onder meer standaarden voor internet-of-things-apparaten en beveiliging van software. Publieke data moet goed vindbaar en toegankelijk zijn in de vorm van open data. Ook wordt een brede agenda opgesteld voor de verdere digitalisering van het openbaar bestuur. Dit alles raakt het domein van geo-informatie. Het biedt kansen om publieke geo-informatie nog beter te benutten, vraagt aandacht om de persoonlijke levenssfeer te respecteren ('grip op eigen persoonsgegevens'), en om collectieve voorzieningen te beschermen.

Er zijn in het regeerakkoord ook thema's te noemen die eerder wel, maar nu ogenschijnlijk geen politieke prioriteit hebben en weinig tot geen aandacht krijgen. Te denken valt aan onderwerpen als bestuurlijke vernieuwing, milieu en natuur, Europese verdragen of Smart Cities.

Nadere beschouwing

We zien bij nadere beschouwing van het regeerakkoord een aantal aspecten waarmee we als sector de komende jaren rekening moeten houden.

- **Innovatie als oplossing**

Het kabinet kiest voor innovatie als oplossing voor maatschappelijke vraagstukken en als 'enabler' van veranderingen in economie en samenleving. Digitalisering wordt daarbij gezien als een techniek die bijdraagt aan gebruiksgemak, effectiviteit en veiligheid. Bijvoorbeeld bij de interactie tussen overheid en burger, en de verslimming van de leefomgeving en mobiliteit. Kiezen voor technische innovatie biedt kansen voor de geo-sector. Denk bijvoorbeeld aan de inzet van sensoren, zorg verlenen op afstand, het faciliteren van ketensamenwerking, of de veiligheid op straat. De vraag is overigens of hier sprake is van wensdenken.

- **Organisatorische veranderingen**

Door de taakverdeling in het nieuwe kabinet komen wonen en bouwen, ruimtelijke ontwikkeling, de Omgevingswet en 'open data' bij elkaar in het Ministerie van BZK. Het Kadaster gaat eveneens over naar BZK. Een goed georganiseerde geo-informatie infrastructuur kan zorgen voor verbinding van deze thema's die traditioneel een sterke geo-component kennen.

De activiteiten op klimaatgebied worden verhangen van IenM naar EZK.

Afgaande op het regeerakkoord zal de inhoudelijke aansturing van RVO vermoedelijk van zowel EZK als LNV komen.

- **Decentralisatie en ketensamenwerking**

Het kabinet continueert of versterkt de ingeslagen weg van decentralisatie. Dat geldt voor uiteenlopende beleidsterreinen, zoals in de zorg, de omgevingswet, en ook uitgesproken ambities op het gebied van energie en klimaat. Bij de energietransitie is er overigens (tot op heden) geen centrale aansturing van het Rijk te zien.

Ketensamenwerking vergt een gemeenschappelijk niveau waar zaken afgestemd dienen te worden. Decentralisatie vergt goede afspraken tussen de verschillende bestuurslagen. Hiervoor kan de geo-informatie infrastructuur belangrijke bijdragen leveren.

Dilemma's

We zien in het regeerakkoord veel kansen voor het toepassen van geo-informatie. Dat wil niet zeggen dat deze eenvoudige weg gerealiseerd gaan worden. We zien ook enkele dilemma's die het daadwerkelijk verzilveren van de kansen in de weg kunnen staan.

Het regeerakkoord gaat er van uit dat veel afspraken tussen ketenpartners of op decentraal niveau gemaakt moeten worden. En dan zowel met overheidsorganen als private partijen. Het lijkt er op dat het aan de deelnemers is om dit in te vullen, zonder duidelijke kaders om dat te faciliteren en bewaken. Enerzijds geeft dat ruimte voor initiatief en flexibiliteit op lokaal niveau of in de keten, anderzijds is het een afbreukrisico voor een succesvolle uitvoering en monitoring van het beleid.

Technologische innovaties werpen ethische vraagstukken op over hoe ver we willen gaan in de ontwikkeling van een informatiemaatschappij. Datagestuurd werken met geo-informatie kan ertoe bijdragen dat de samenleving profiteert van alle huidige en toekomstige mogelijkheden. Tegelijk is het van belang goede waarborgen te bieden die voorkomen dat de techniek zich tegen je keert en er een afhankelijkheid van slechts een handvol wereldwijd opererende concerns ontstaat. Maatschappelijke discussies gaan bijvoorbeeld over de sleepwet, zelflerende veiligheidssystemen, de relatie tussen publieke data en die van de Google's van deze wereld. In het debat zal het er de komende jaren om gaan een juiste balans te vinden tussen willen, kunnen en mogen.

Kansen pakken

Het regeerakkoord geeft richting aan wat de komende periode politiek relevant is en biedt duidelijk kansen om met geo-informatie en de geo-sector maatschappelijk nut te genereren. Of het nu gaat om de energietransitie en het klimaatbeleid, de verduurzaming van de gebouwde omgeving, de industrie en de landbouw, ruimte bieden aan activiteiten op zee, het stimuleren van slimme mobiliteit, het in stand houden van nationaal erfgoed, de bescherming tegen hoog water, betaalbare en goede zorg voor iedereen, of waarborgen bieden voor een veilige samenleving. Dat vraagt om een samenhangende aanpak op twee niveaus.

- **Een robuuste, veilige en voorwaardescheppende nationale geo-informatie infrastructuur**

Zoals gezegd zal de uitvoering van het kabinetsbeleid veelal decentraal of binnen ketens plaats gaan vinden. Er is een groot belang aan het delen van de immer groeiende hoeveelheid aan geo-informatie, zowel binnen ketens als decentraal en interbestuurlijk. Ketensamenwerking en decentraal aanpakken vergt een gemeenschappelijke basis waar zaken afgestemd worden. Het is de ambitie van de nationale geo-informatie infrastructuur om dat mogelijk te maken en adequaat te ondersteunen. Veel van de huidige bouwstenen van de nationale geo-informatie infrastructuur zijn bruikbaar of dienen de komende jaren gezamenlijk verder te worden ontwikkeld.

De wens van het kabinet om veel publieke data goed vindbaar en toegankelijk te maken in de vorm van open data sluit uitstekend aan bij de ontwikkeling van de publieke geo-basisregistraties en services als Publieke Dienstverlening Op de Kaart. Geo kan als 'best practice' fungeren voor andere sectoren met een versnipperd informatielandschap zoals het energiedomein.

Het belang van goede technische en semantische standaarden neemt toe. Nadrukkelijk zal moeten worden gekeken naar standaarden die tegemoet komen aan regionale verschillen, een lichte implementatielast hebben, keten-samenwerking ondersteunen, en aansluiten op bredere ICT-ontwikkelingen. Een sensorenregister is een van de instrumenten die hierbij past.

Bij de doorontwikkeling van de nationale geo-informatie infrastructuur dient nadrukkelijk aandacht te worden geschonken aan het thema veiligheid. Denk bijvoorbeeld aan verbetering van autorisatie en identificatie van publieke geo- services, een goede bescherming van de privacy van burgers, aan beveiligde open standaarden voor geo-data uitwisseling, aan de robuustheid van systemen vanuit het oogpunt van security.

- **Kansen bieden aan decentrale informatievoorziening**

Het kabinet continueert of versterkt de ingeslagen weg van decentralisatie. Het aanpakken van de vraagstukken uit het regeerakkoord gebeurt veelal op regionale schaal. Met behulp van geo-informatie kunnen regionale vraagstukken en oplossingen letterlijk in kaart worden gebracht, en verschillende thema's in samenhang worden bekeken. De decentrale informatievoorziening moet kunnen rekenen op een robuuste, veilige en bruikbare nationale geo-informatie infrastructuur en zal met betrokkenheid vanuit de regio verder worden ontwikkeld. Bijvoorbeeld in proeftuinen, die zich onder andere richten op het organiseren van een gedeelde informatiepositie, met bijzondere aandacht voor het delen van al dan niet gesloten data. In de proeftuinen kan ook gewerkt worden aan een set van lichte, flexibele standaarden die de lokale, gedeelde informatiehuishouding ondersteunt.

Dat leidt tot het volgende handelingsperspectief:

1. Bestuurlijk perspectief en governance: betrek alle relevante publieke partijen bij de verdere ontwikkeling van de Nationale Geo-Informatie Infrastructuur, dat betekent zowel rijkspartijen als provincies en gemeentelijke organisaties. Vraag Geo-Business Nederland aan te geven welke bijdrage zij gaan leveren aan onderwerpen uit het regeerakkoord. Voor wat betreft de decentrale informatievoorziening is het van belang te zorgen voor afstemming tussen decentrale 'datahubs', proeftuinen en experimenten met de Nationale Geo-Informatie Infrastructuur.
2. Geo-data: breng rijkspartijen als beheerders van bestaande voorzieningen (o.a. PDOK, stelsel basisregistraties) en als trekkers van grote projecten als Omgevingswet, Deltaprogramma en Energietransitie bij elkaar om te zorgen voor een impuls in het gebruik van open geo-data als grondstof voor innovatie en groei. Betrek daarbij ook private initiatieven om maximaal aan te sluiten bij de (regionale) vraag.
3. Standaarden: benut het kader van de Omgevingswet en DSO voor het ontwikkelen van standaarden en instrumenten, zodat deze ten goede kunnen komen van de opgaven rond energie, zorg en mobiliteit. Betrek bij de ontwikkeling van standaarden vanaf het begin een brede community van gebruikers en uitvoerders in de ketens.
4. Nieuwe kennisdomeinen en innovatie: investeer in nieuwe kennisdomeinen als energie en klimaat, en in het zorgdomein door daadwerkelijk mee te lopen en bekend te raken met de 'business' van ketens en bouw op die manier een beeld op van de mogelijke meerwaarde van geo-informatie. Bevorder innovatie door het creëren van kenniswerkplaatsen.
5. Proeftuinen: bevorder het ontstaan van lokale of regionale proeftuinen rond energie, zorg, klimaat, leefomgeving, mobiliteit, krimp en leefbaarheid, of ruimtebeslag op zee, en doe dat in samenwerking met regionale partijen, bedrijfsleven en burgers. Zo kan worden geleerd, en kunnen showcases worden ontwikkeld die elders ook van nut kunnen zijn. Groningen is een regio waar verschillende vraagstukken in samenhang met inzet van geo-informatie kunnen worden aangepakt. Daarbij kan worden voortgeborduurd op lopende regionale initiatieven. Groningen kan ook een voortrekkersrol spelen bij de ontwikkeling en gebruik van de Basisregistratie Ondergrond.

Deelnemers brainstormsessie Programmaraad Geonovum over het regeerakkoord op 25-10-2017

Ruud van Rossem, Marc van der Donck, Hans Kooreman, Martin Salzmann, Bert Huis, Steven Mekking, Rob van de Velde, Friso Penninga, Leen van Doorn, Paul Padding